

PRAVILNIK

O BLIŽIM KRITERIJUMIMA ZA PREPOZNAVANJE OBLIKA DISKRIMINACIJE OD STRANE ZAPOSLENOG, DETETA, UČENIKA ILI TREĆEG LICA U USTANOVU OBRAZOVANJA I VASPITANJA

("Sl. glasnik RS", br. 22/2016)

I UVODNE ODREDBE

Predmet pravilnika

Član 1

Ovim pravilnikom propisuju se bliži kriterijumi za prepoznavanje oblika diskriminacije u ustanovama obrazovanja i vaspitanja (u daljem tekstu: ustanova) od strane zaposlenog, deteta, učenika ili trećeg lica.

Pod trećim licem, u smislu ovog pravilnika podrazumeva se lice koje na posredan ili neposredan način učestvuje ili utiče na proces obrazovanja i vaspitanja (član upravnog odbora, član školskog odbora, školski policajac, prosvetni inspektor, prosvetni savetnik, autor udžbenika, izdavač i dr.).

Termini upotrebljeni u ovom pravilniku koji su izraženi u muškom gramatičkom rodu, podrazumevaju muški i ženski rod lica.

Diskriminacija i diskriminatorско postupanje u obrazovanju i vaspitanju

Član 2

Diskriminacija i diskriminatorско postupanje u obrazovanju i vaspitanju (u daljem tekstu: diskriminacija) u smislu ovog pravilnika, je svako neopravdano pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje (isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva), u odnosu na lice ili grupe lica, kao i na članove njihovih porodica ili njima bliska lica na otvoren ili prikriven način, a koji se zasniva na rasi, boji kože, precima, državljanstvu, statusu migranta, odnosno raseljenog lica, nacionalnoj pripadnosti ili etničkom poreklu, jeziku, verskim ili političkim ubeđenjima, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, imovnom stanju, socijalnom i kulturnom poreklu, rođenju, genetskim osobenostima, zdravstvenom stanju, smetnji u razvoju i invaliditetu, bračnom i porodičnom statusu, osuđivanosti, starosnom dobu, izgledu, članstvu u političkim, sindikalnim i drugim organizacijama i drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima (u daljem tekstu: lična svojstva) u ustanovi kojom se neopravdano pravi razlika ili daje prvenstvo, a naročito ona kojom se:

1) ograničava ili uskraćuje pravo na predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje i vaspitanje pod jednakim uslovima,

- 2) otežava ili onemogućava upis lica ili grupe lica u ustanovu, usled njihovog ličnog svojstva,
- 3) isključuje lice ili grupa lica iz obrazovnog sistema usled njihovog ličnog svojstva,
- 4) otežava ili uskrađuje mogućnost praćenja nastave i učešća u drugim obrazovnim odnosno vaspitnim, aktivnostima usled ličnog svojstva lica ili grupe lica,
- 5) deca, odnosno učenici, zaposleni ili treća lica razvrstavaju po njihovom ličnom svojstvu,
- 6) uskraćuju ili ne preduzimaju mere podrške koje su zakonom propisane, a po osnovu ličnog svojstva,
- 7) na drugi način neopravdano pravi razlika ili nejednako postupa sa decom, učenicima ili drugim licima koja učestvuju u obrazovnom i vaspitnom procesu.

Posebne mere koje se ne smatraju diskriminacijom

Član 3

Diskriminacijom se ne smatraju posebne mere uvedene radi postizanja pune ravnopravnosti, zaštite i napredovanja lica, odnosno grupa lica koja se nalaze u neravnopravnom položaju u procesu obrazovanja.

Pravo na zaštitu od diskriminacije

Član 4

Svaki učesnik u sistemu obrazovanja i vaspitanja ima pravo da bude zaštićen od svih oblika diskriminacije, u skladu sa zakonom i ovim pravilnikom.

II OBLICI DISKRIMINACIJE I NJIHOVA MANIFESTACIJA

Neposredna diskriminacija

Član 5

Neposredna diskriminacija postoji ako se lice ili grupa lica zbog njegovog odnosno njihovog ličnog svojstva u istoj ili sličnoj situaciji u procesu obrazovanja i vaspitanja ili u situacijama koje su neposredno ili posredno povezane sa procesom obrazovanja i vaspitanja bilo kojim aktom, radnjom ili propuštanjem, stavljaju ili bi mogli biti stavljeni u nepovoljan položaj, naročito ako se:

- 1) vrši diskriminacija dece i učenika od strane zaposlenih u ustanovi u procesu obrazovanja i vaspitanja,

- 2) vrši diskriminacija zaposlenih, dece i učenika od strane trećih lica u vezi sa procesom obrazovanja i vaspitanja,
- 3) sprovodi diskriminacija prema roditeljima, odnosno starateljima dece i učenika od strane zaposlenih i trećih lica kada se ona odnosi na proces obrazovanja i vaspitanja,
- 4) na druge načine neposredno vrši diskriminacija.

Posredna diskriminacija

Član 6

Posredna diskriminacija postoji ako se lice ili grupa lica, u procesu obrazovanja i vaspitanja ili u vezi sa procesom obrazovanja i vaspitanja, zbog njegovog odnosno njihovog ličnog svojstva, stavlja u nepovoljniji položaj aktom, radnjom ili propuštanjem koje je prividno zasnovano na načelu jednakosti i zabrane diskriminacije, osim ako je to opravdano zakonitim ciljem, a sredstva za postizanje tog cilja su primerena i nužna.

Povreda načela jednakih prava i obaveza

Član 7

Povreda načela jednakih prava i obaveza postoji ako se licu ili grupi lica, u procesu obrazovanja i vaspitanja, zbog njegovog, odnosno njihovog ličnog svojstva neopravdano uskraćuju prava i slobode ili nameću obaveze koje se u istoj ili sličnoj situaciji ne uskraćuju ili ne nameću drugom licu ili grupi lica, ako su cilj ili posledica preduzetih mera neopravdani i ako ne postoji srazmera između preduzetih mera i cilja koji se tim merama ostvaruje.

Zabrana pozivanja na odgovornost

Član 8

Diskriminacija postoji ako se u procesu obrazovanja i vaspitanja, odnosno u vezi sa procesom obrazovanja i vaspitanja prema licu, ili grupi lica neopravdano postupa lošije nego što se postupa ili bi se postupalo prema drugima, isključivo ili uglavnom zbog toga što su tražili, odnosno nameravaju da traže zaštitu od diskriminacije ili zbog toga što su ponudili ili nameravaju da ponude dokaze o diskriminatorском postupanju, a naročito kada se usled toga:

- 1) deca, odnosno učenici ne vrednuju za njihov rad po istim kriterijumima kao ostala deca i učenici,
- 2) deca, odnosno učenici, roditelj, odnosno staratelj, zaposleni i treća lica trpe pretnje i ucene,
- 3) deca, odnosno učenici, roditelj, odnosno staratelj, zaposleni i treća lica stavljaju u nepovoljan položaj u obrazovno-vaspitnom procesu,

4) deca, odnosno učenici, roditelj, odnosno staratelj, zaposleni i treća lica javno izlažu poniženju i podsmehu, a njihove primedbe i zahtevi ignorišu.

Diskriminacijom iz stava 1. ovog člana ne smatraju se postupci i mere koje se preduzimaju prema deci, odnosno učenicima kojima je potrebna posebna podrška.

Udruživanje radi vršenja diskriminacije

Član 9

Udruživanje radi vršenja diskriminacije postoji ako se u ustanovi ili u procesu obrazovanja i vaspitanja odnosno u vezi sa njim, obrazuju udruženja ili grupe čije je delovanje usmereno na kršenje ustavom, pravilima međunarodnog prava i zakonom zajemčenih sloboda i prava ili na izazivanje nacionalne, rasne, verske i druge mržnje, razdora ili netrpeljivosti, kao i u svim drugim slučajevima kada udruživanje ima za cilj vršenje diskriminacije.

Govor mržnje

Član 10

Govor mržnje, u smislu ovog pravilnika, je svaki oblik izražavanja ideja, informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja i nasilje protiv lica ili grupe lica učesnika u procesu obrazovanja i vaspitanja, odnosno ma kog drugog lica zbog njegovog ličnog svojstva, a koje je u vezi sa procesom obrazovanja i vaspitanja ili radom ustanove, a naročito:

- 1) ispisivanje poruka ili simbola na objektima ustanove ili u njenom neposrednom okruženju kojim se podstiče na diskriminaciju, mržnju ili nasilje prema učesnicima u procesu obrazovanja i vaspitanja i svakom drugom licu ili grupi lica s obzirom na njihovo lično svojstvo,
- 2) korišćenje udžbenika i drugih nastavnih sredstava (u daljem tekstu: udžbenik), časopisa, javnih glasila i drugih publikacija, internet sajtova i drugih sredstava komunikacije, na skupovima i javnim mestima u procesu obrazovanja i vaspitanja koji u sebi sadrže poruke diskriminacije, mržnje ili nasilja,
- 3) korišćenje drugih sadržaja u obrazovno-vaspitanom radu koji negativno i u omalovažavajućem značenju govore o licu ili grupi lica s obzirom na njihovo lično svojstvo,
- 4) javno iznošenje od strane učesnika u obrazovno-vaspitanom procesu ideja, informacija i mišljenja kojim se poziva na nejednak tretman ili nasilje prema bilo kom licu ili grupi lica s obzirom na njihovo lično svojstvo.

Uznemiravanje i ponižavajuće postupanje

Član 11

Uznemiravanje i ponižavajuće postupanje postoji kada su učesnici u procesu obrazovanja i vaspitanja, od strane drugih učesnika u procesu obrazovanja i vaspitanja, odnosno trećih lica, usled svog ličnog svojstva, u procesu obrazovanja i vaspitanja ili u vezi sa procesom obrazovanja i vaspitanja, izloženi diskriminatorskom postupanju, koje ima za cilj ili predstavlja povredu dostojanstva i kojim se stvara osećaj poniženosti, uznemirenosti ili odbačenosti, širi strah ili neprijateljstvo, odnosno stvara ponižavajuće i uvredljivo okruženje, a naročito:

- 1) korišćenjem pogrđnih imena, nadimaka i stereotipa kojima se vređa njihovo dostojanstvo na osnovu ličnog svojstva,
- 2) izlaganjem podsmehu postignuća učesnika u obrazovno-vaspitnom procesu, a naročito dece i učenika,
- 3) izlaganjem podsmehu fizičkog izgleda, socijalnog porekla, roda, pola, seksualne orijentacije, odnosno bilo kog drugog ličnog svojstva učesnika u obrazovno-vaspitnom procesu,
- 4) javnim ponižavanjem i pretnjom primene neprimerenih kazni i sankcija prema deci, učenicima i drugim učesnicima u obrazovnom i vaspitnom procesu,
- 5) diskriminatorskim postupanjem kojim, suprotno zakonu, dolazi do uznemiravanja ili ponižavajućeg postupanja prema učesnicima u obrazovnom i vaspitnom procesu.

III POSEBNI SLUČAJEVI DISKRIMINACIJE

Posebni slučajevi diskriminacije

Član 12

Posebni slučajevi diskriminacije su diskriminacija u:

- 1) ostvarivanju ishoda i standarda obrazovanja i vaspitanja,
- 2) ostvarivanju prava na obrazovanje i vaspitanje,
- 3) upotrebi jezika i pisma,
- 4) obezbeđivanju bezbednosti dece i učenika i drugih učesnika u obrazovnom i vaspitnom procesu,
- 5) poštovanju pravila ponašanja u ustanovi;
- 6) planiranju i programiranju obrazovno-vaspitnog rada,
- 7) realizaciji obrazovno-vaspitnog rada,
- 8) rukovođenju i organizovanju rada (u daljem tekstu: upravljanju) ustanovom,

- 9) poštovanju prava deteta, odnosno učenika, i drugih učesnika u obrazovnom i vaspitnom procesu,
- 10) prikupljanju i upotrebi podataka o deci, učenicima, roditeljima, starateljima i zaposlenima kada to zakonom ili podzakonskim aktom nije predviđeno,
- 11) zapošljavanju i postupanju prema zaposlenima u ustanovi,
- 12) drugim oblastima od značaja za obrazovanje i vaspitanje.

Diskriminacija u ostvarivanju standarda i ishoda obrazovanja i vaspitanja i standarda i ishoda vaspitanja i obrazovanja

Član 13

Diskriminacija u okviru ostvarivanja ishoda i standarda obrazovanja i vaspitanja postoji ako se:

- 1) za decu, odnosno učenika ili grupu dece, odnosno učenika usled njihovog ličnog svojstva očekuje da ne dostignu standarde i ishode obrazovanja i vaspitanja, već se kriterijumi prema njima neopravdano i unapred snižavaju,
- 2) ne obezbeđuju uslovi koji bi omogućili svakom detetu, odnosno učeniku da bez obzira na lično svojstvo ostvari standarde i ishode obrazovanja i vaspitanja, a naročito ako se ne koriste raznovrsne kao i učenje i ocenjivanje koje je prilagođeno potrebama dece, odnosno učenika s obzirom na njihovo lično svojstvo,
- 3) kada se samo, na osnovu lične procene, usled nižih očekivanja obrazovnih postignuća deteta ili učenika s obzirom na njegovo lično svojstvo, vrši neformalno skraćivanje ili sužavanje nastavnog plana ili programa koji se realizuje sa ostalom decom, odnosno učenicima ili kada se ne primenjuju, odnosno neopravdano prilagođavaju standardi čiji ishodi dovode do nižeg ili niskog nivoa obrazovanja deteta, odnosno učenika,
- 4) kada se, samo na osnovu lične procene nastavnika, uspostave niži ili viši kriterijumi ocenjivanja za učenika, isključivo s obzirom na njegovo lično svojstvo,
- 5) neostvarivanje zadatih ciljeva u procesu obrazovanja i vaspitanja pripisuje ličnom svojstvu deteta, odnosno učenika,
- 6) učeniku, usled ličnog svojstva, uskraćuje dodatna obrazovno-vaspitna podrška, odnosno individualizovani rad, a prevodi se u stariji razred,
- 7) ne koriste prilagođeni standardi i ishodi postignuća predviđeni zakonom za učenika, usled njegovog ličnog svojstva, a naročito učenika sa smetnjama u razvoju i invaliditetom i kada se ne vrši stalno praćenje njegovog razvoja, usled njegovog ličnog svojstva,

8) ne koriste posebni standardi i ishodi postignuća, propisani zakonom, za učenika sa izuzetnim sposobnostima i kada se ne vrši stalno praćenje njegovog razvoja usled njegovog ličnog svojstva,

9) na druge načine vrši diskriminacija u okviru ostvarivanja opštih ishoda i standarda obrazovanja i vaspitanja.

Diskriminacija u ostvarivanju prava na obrazovanje i vaspitanje u ustanovi

Član 14

Diskriminacija u ostvarivanju prava na predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje postoji, ako ustanova:

1) ne primenjuje posebne i druge zakonom propisane mere u cilju pružanja podrške pri upisivanju dece, odnosno učenika iz osetljivih društvenih grupa, a naročito dece, odnosno učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju, dece, odnosno učenika pripadnika nacionalnih manjina, a posebno romske nacionalne manjine u predškolskom, osnovnom i srednjem obrazovanju,

2) pri upisu dece i učenika traži dokumenta koja nisu zakonom odnosno podzakonskim aktom predviđena, kao i kada nedostatak zakonom odnosno podzakonskim aktom predviđenih dokumenata koristi kao razlog za isključivanje dece i učenika (npr. nedostatak uverenja o državljanstvu i sl.),

3) ne primenjuje zakonom predviđene mere za pružanjem redovne i dodatne i dopunske obrazovne, zdravstvene i socijalne podrške deci, odnosno učenicima u toku predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja, kojima je ona potrebna i na koju imaju pravo,

4) ne sprečava vršenje pritiska na roditelje dece i učenika iz osetljivih društvenih grupa da daju saglasnost da im se deca, odnosno učenici upute na interresornu komisiju i upišu u specijalnu školu za obrazovanje dece i učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju,

5) uskraćuje pravo detetu, odnosno učeniku na izdavanje javnih isprava propisanih zakonom kojim se uređuje oblast predškolskog vaspitanja i obrazovanja, odnosno osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja, s obzirom na njegovo lično svojstvo,

6) decu i učenike iz osetljivih društvenih grupa smešta u objekte u toj ustanovi čiji su materijalno-tehnički uslovi i oprema ispod nivoa kvaliteta u drugim objektima i na taj način ne obezbeđuje kvalitet rada u skladu sa obrazovnim standardima,

7) ne obezbeđuje arhitektonske mogućnosti za nesmetan pristup dece i učenika sa invaliditetom u objekte u obrazovno-vaspitnim ustanovama, a posebno u one u kojima se realizuje pripremni predškolski program i osnovno obrazovanje i vaspitanje,

8) ne omogući korišćenje udžbenika na jeziku i pismu nacionalne manjine, udžbenika prilagođenih potrebama dece i učenika sa invaliditetom i smetnjama u razvoju, odnosno udžbenika na Brajevom pismu za slabovidu i slepu decu i učenike, u skladu sa zakonom,

9) na druge načine krši zabranu diskriminacije u ostvarivanju prava na obrazovanje i vaspitanje.

Diskriminacija u oblasti upotrebe jezika

Član 15

Diskriminacija u oblasti upotrebe jezika postoji ako se neopravdano i suprotno zakonu:

- 1) pripadnicima nacionalnih manjina onemogućava obrazovno-vaspitni rad na maternjem jeziku,
- 2) pripadnicima nacionalnih manjina onemogućava učenje srpskog jezika kao maternjeg,
- 3) sposobnosti dece i učenika, njihov napredak u učenju i razvoju procenjuju na jeziku koji im nije maternji, odnosno koji ne poznaju dovoljno i kada se na osnovu tih procena donose zaključci koji mogu da imaju negativne posledice za njihovo dalje obrazovanje,
- 4) ne obezbeđuje dodatna nastava da deca i učenici nauče jezik na kome se izvodi obrazovno-vaspitni rad,
- 5) na drugi način posredno ili neposredno vrši diskriminacija dece, odnosno učenika u upotrebi jezika u obrazovanju i vaspitanju.

Diskriminacija u oblasti obezbeđivanja bezbednosti dece, učenika, zaposlenih i trećih lica

Član 16

Diskriminacija u oblasti obezbeđivanja bezbednosti dece, učenika, zaposlenih i trećih lica, postoji ako ustanova, suprotno zabrani nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja utvrđenoj zakonom, s obzirom na lično svojstvo deteta, učenika, zaposlenog i trećih lica, ne obezbeđuje isti nivo bezbednosti svoj deci, učenicima, roditeljima, odnosno starateljima i zaposlenima i trećim licima u vreme boravka u ustanovi i u toku svih aktivnosti koje ustanova organizuje.

Diskriminacija u oblasti poštovanja pravila ponašanja u ustanovi

Član 17

Diskriminacija u oblasti poštovanja pravila ponašanja u ustanovi postoji, ako se:

- 1) pravila ponašanja u ustanovi donose bez učešća predstavnika učenika, roditelja, odnosno staratelja i zaposlenih, s obzirom na njihovo lično svojstvo,

- 2) pravila selektivno primenjuju ili ne važe jednako za sve, odnosno kada su deca, učenici odnosno grupa dece ili učenika na osnovu njihovog ličnog svojstva češće podvrgnuti sankcijama,
- 3) pravilima ponašanja u ustanovi tolerišu neprihvatljiva ponašanja prema licima ili grupi lica na osnovu njegovog ličnog svojstva,
- 4) na druge načine neopravdano pravi razlika u poštovanju pravila ponašanja u ustanovi, s obzirom na lično svojstvo deteta, odnosno učenika, roditelja, odnosno staratelja, zaposlenih i trećih lica.

Diskriminacija u oblasti planiranja i programiranja obrazovno-vaspitnog rada i donošenja programa obrazovno-vaspitnog rada

Član 18

Diskriminacija u oblasti planiranja i programiranja obrazovno-vaspitnog rada i donošenja programa obrazovno-vaspitnog rada postoji, ako se:

- 1) godišnjim programom rada, predškolskim programom, školskim programom, razvojnim planom obrazovno-vaspitne ustanove ili programom vaspitnog rada ne planira obezbeđivanje ostvarivanja specifičnih potreba, učenika i roditelja, odnosno staratelja,
- 2) učenici i roditelji, odnosno staratelji, pripadnici osetljivih društvenih grupa nisu proporcionalno svom broju uključeni u razvojno planiranje, samovrednovanje i vrednovanje rada ustanove i realizaciju obrazovno-vaspitnog rada i nastavnih i vannastavnih aktivnosti kroz tela predviđena zakonom kao što su organ upravljanja, savet roditelja i đачki parlament u osnovnim i srednjim školama,
- 3) godišnji plan rada, razvojni plan ustanove, predškolski ili školski program ne odražava specifičnosti lokalne zajednice, a posebno uslove u kojima žive deca i učenici pripadnici osetljivih društvenih grupa,
- 4) godišnji ili mesečni plan kod obaveznih ili izbornih nastavnih predmeta, razvojni plan ustanove ne uzima u obzir elemente nacionalne kulture i tradicije pripadnika nacionalne manjine koji žive na teritoriji jedinice lokalne samouprave, u skladu sa zakonom,
- 5) kroz planove rada promovišu vrednosti kulture pripadnika većinskog ili najviše zastupljenog stanovništva, dok se ostale zanemaruju ili nipodaštavaju,
- 6) na druge načine vrši diskriminacija u planiranju i programiranju obrazovno-vaspitnog rada i donošenju programa obrazovno-vaspitnog rada.

Diskriminacija u sprovođenju obrazovno-vaspitnog procesa

Član 19

Diskriminacija u sprovođenju obrazovno-vaspitnog procesa, odnosno pri realizaciji nastavnih i vannastavnih aktivnosti postoji, ako se:

- 1) prilikom realizacije obrazovno-vaspitnog procesa ne uvažavaju individualna znanja, sposobnosti i predznanja deteta, odnosno učenika, s obzirom na njegovo lično svojstvo, a posebno dece, odnosno učenika iz osetljivih društvenih grupa,
- 2) u ustanovi ne preduzimaju mere za učešće roditelja, odnosno staratelja dece i učenika u nastavnim i vannastavnim aktivnostima koje treba da obezbede punu ravnopravnost i jednakost dece, odnosno učenika s obzirom na njihovo lično svojstvo, a naročito ako se ne preduzimaju mere za njihovo uključivanje u rad grupe, odeljenske zajednice, roditeljske sastanke i zajedničke konsultacije sa vaspitačem, odeljenskim starešinom, stručnim saradnicima i drugim zaposlenim u ustanovi,
- 3) zaposleni u ustanovi ne reaguju jednako ili neopravdano prave razliku povodom izostanka učenika sa nastavnih i vannastavnih aktivnosti, ili im je takvo ponašanje učenika poželjno i prihvatljivo, odnosno ako takvo ponašanje učenika tolerišu, s obzirom na njihovu pripadnost ili nepripadnost određenoj grupi ili to čine s obzirom na ma koje drugo lično svojstvo,
- 4) deca, odnosno učenici iz osetljivih društvenih grupa, s obzirom na njihovo lično svojstvo, u okviru nastavnih aktivnosti uključuju u dopunske ili korektivne programe, bez prethodne provere i vrednovanja njihovih realnih mogućnosti, znanja i umeća ili bez kontinuiranog praćenja njihovog napredovanja,
- 5) ne prati napredovanje deteta i učenika u odnosu na početna znanja i iskustva ili kada se dete i učenik ne pohvaljuje, odnosno ne nagrađuje i ne promovise njegovo izuzetno postignuće ili napredak zbog pripadnosti odnosno ne pripadnosti određenoj grupi, odnosno s obzirom na njegovo lično svojstvo,
- 6) deca ili učenici, a naročito deca ili učenici iz osetljivih društvenih grupa neopravdano isključuju iz rada vršnjačkih grupa ili učeničkih organizacija ili ako se uključuju u njih, ali im se ne obezbeđuje suštinska ravnopravnost sa drugim članovima grupe ili organizacije, usled svog ličnog svojstva,
- 7) dete, odnosno učenik, ili njegov roditelj, odnosno staratelj, s obzirom na lično svojstvo, a naročito usled pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili usled socijalnog porekla ili materijalnog stanja isključuje iz vannastavnih aktivnosti, a naročito ako im je ograničen pristup sekcijama, dopunskoj i dodatnoj nastavi,
- 8) u sprovođenju obrazovno-vaspitnog procesa, vrednosti zajednica iz kojih deca, odnosno učenici ili roditelji, odnosno staratelji dolaze, izvrgavaju podsmehu, omalovažavanju ili posmatraju kao manje vredne u odnosu na vrednosti kulture pripadnika većinskog stanovništva i zajednice,
- 9) na druge načine vrši diskriminacija u sprovođenju obrazovno-vaspitnog procesa.

Segregacija kao posebno težak slučaj diskriminacije u sprovođenju obrazovno-vaspitnog procesa

Član 20

Segregacija kao posebno težak slučaj diskriminacije u sprovođenju obrazovno-vaspitnog procesa postoji, ako:

- 1) se deca, odnosno učenici u ustanovi ili u vezi sa radom ustanove, usled svog ličnog svojstva, neopravdano odvajaju od druge dece, odnosno učenika,
- 2) se obrazuju zasebna odeljenja ili grupe iz razloga koji nije u skladu sa zakonom,
- 3) u grupi, odeljenju, razredu ili ustanovi struktura dece, odnosno učenika, u pogledu pripadnosti različitim etničkim i drugim osetljivim grupama drastično odstupa od strukture dece, odnosno učenika sa područja ustanove, osim ukoliko je to posledica specifičnosti ustanove u skladu sa zakonom.

Diskriminacija u oblasti upravljanja

Član 21

Diskriminacija u oblasti upravljanja ustanovom postoji ako:

- 1) su učenici, roditelji, staratelji ili nastavnici, kao pripadnici osetljivih društvenih grupa ili usled drugog ličnog svojstva isključeni iz rada stručnih i organa upravljanja ustanove, odnosno iz timova za planiranje i realizaciju strateških dokumenata ustanove, odnosno nisu zastupljeni srazmerno svom broju,
- 2) se prilikom izrade razvojnog plana ustanove ne uzima u obzir analiza obrazovnih potreba dece, odnosno učenika iz osetljivih društvenih grupa što se odražava na izradu i realizaciju akcionih planova, jer njima nije predviđeno neposredno učešće roditelja, odnosno staratelja dece i učenika navedenih grupa kao nosilaca aktivnosti pri rešavanju problema,
- 3) prilikom sprovođenja procesa samovrednovanja i vrednovanja kvaliteta rada ustanove deca i učenici, odnosno roditelji i staratelji dece i učenika iz osetljivih društvenih grupa, a naročito pripadnici romske nacionalne manjine, nisu uključeni u reprezentativni uzorak za ispitivanje stanja i analizu rezultata,
- 4) učenici, a naročito pripadnici romske nacionalne manjine, nisu deo uzorka u domaćim i međunarodnim istraživanjima koja se tiču obrazovnih ishoda i postignuća zbog pripadnosti ili ne pripadnosti određenoj grupi ili ličnog svojstva,
- 5) na druge načine vrši diskriminacija u upravljanju ustanovom.

Diskriminacija u oblasti poštovanja prava deteta, odnosno učenika

Član 22

Diskriminacija u oblasti poštovanja prava deteta, odnosno učenika u obrazovanju, postoji ako se deci, odnosno učenicima na osnovu ličnog svojstva:

- 1) neopravdano uskraćuje zakonom zagarantovano pravo na participaciju i davanje mišljenja i predloga stručnim organima, organu upravljanja, savetu roditelja i direktoru, o merama bezbednosti učenika, godišnjem planu rada, školskom razvojnom planu, školskom programu, izboru udžbenika i drugim pitanjima predviđenim zakonom,
- 2) neopravdano uskraćuju ili im se od strane zaposlenih ili trećih lica u ustanovi ne pruža zaštita u ostvarivanju drugih prava deteta i učenika koja se odnose na obrazovanje i vaspitanje ili su u vezi sa obrazovanjem i vaspitanjem, a proističu iz zakona i međunarodnih dokumenata koji se odnose na prava deteta i učenika,
- 3) na druge načine krše prava deteta, odnosno učenika u obrazovanju i vaspitanju na osnovu ličnog svojstva.

Diskriminacija u oblasti obrade naročito osetljivih podataka o deci, učenicima i drugim učesnicima u sistemu obrazovanja i vaspitanja

Član 23

Diskriminacija u oblasti obrade naročito osetljivih podataka o deci, učenicima, roditeljima, odnosno starateljima ili drugim učesnicima u sistemu obrazovanja i obrazovanja postoji, kada rukovalac nezakonito prikuplja ili koristi takve podatke u cilju dovođenja u neravnopravan položaj dece, učenika, roditelja, odnosno staratelja ili učesnika u sistemu obrazovanja i vaspitanja, s obzirom na njihovo lično svojstvo, a naročito ako se takvi podaci koriste za nejednak tretman dece, učenika, roditelja, odnosno staratelja ili učesnika u sistemu obrazovanja i vaspitanja u ustanovi.

Diskriminacija u oblasti rada i zapošljavanja u ustanovi

Član 24

Diskriminacija u oblasti rada i zapošljavanja u ustanovi postoji ako se u ustanovi neopravdano narušavaju jednake mogućnosti lica za zapošljavanje i uživanje pod jednakim uslovima svih prava iz oblasti rada zaposlenih u ustanovi, s obzirom na lično svojstvo tog lica, a naročito ako se na osnovu ličnog svojstva lica uvode dodatni uslovi za zapošljavanje u ustanovi, odnosno ukoliko se usled ličnog svojstva zaposlenog u ustanovi onemogućava njegovo pravo na stručno usavršavanje i napredovanje pod jednakim uslovima ili njegovo pravo da pod jednakim uslovima učestvuje u radu stručnih i organa upravljanja ustanove.

Zaštitu od diskriminacije u oblasti rada i zapošljavanja u ustanovi iz stava 1. ovog člana, uživa lice u radnom odnosu u ustanovi, lice koje obavlja privremene i povremene poslove ili poslove po ugovoru o delu ili drugom ugovoru u ustanovi.

Dužnost i odgovornost učesnika u obrazovnom i vaspitnom procesu u vezi sa zabranom diskriminacije

Član 25

Svi učesnici u obrazovnom i vaspitnom procesu dužni su da poštuju zabranu diskriminacije u obrazovanju i vaspitanju utvrđenu zakonom i ovim pravilnikom, te da se u obrazovnom i vaspitnom procesu uzdrže od svih akata činjenja ili nečinjenja koji mogu da dovedu do kršenja zabrane diskriminacije.

Zaposleni, direktor i treća lica imaju obavezu da prepoznaju i nadležnim državnim organima prijave sve slučajeve diskriminacije kao i da preduzmu sve druge radnje i mere propisane zakonom.

Završna odredba

Član 26

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".